

УДК 657.37

СИСТЕМА ПРИНЦИПІВ ФОРМУВАННЯ ЗВІТНОСТІ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

РЕКОВА Н. Ю.,

**доктор економічних наук, професор,
професор кафедри економіки
підприємства,**

КОНОНЕНКО О. Л.,

аспірант,

**Донбаська державна машинобудівна
академія**

УСТИЧ В. А.,

аспірант,

**Донбаський державний педагогічний
університет**

У статті розвинуто систему принципів формування звітності бюджетних установ в умовах інтеграційних процесів. Доведено, що у сучасних умовах інтеграційних процесів формування звітності, окрім традиційних облікових принципів, має враховувати принципи демократизації. Звітність бюджетних установ в цьому випадку є інформаційним забезпеченням державних та місцевих функцій планування, аналізу та моніторингу, контролю та прогнозування бюджетних коштів та дозволяє прозоро, відкрито та оперативно управляти процесом формування та виконання бюджетів всіх рівнів.

Ключові слова: система, принцип, звітність, бюджетна установа, інтеграція.

В статье получила развитие система принципов формирования отчетности бюджетных учреждений в условиях интеграционных процессов. Доказано, что в современных условиях интеграционных процессов формирование отчетности, кроме традиционных учетных принципов, должно учитывать принципы демократизации. Отчетность бюджетных учреждений в этом случае является информационным обеспечением государственных и местных функций планирования, анализа и мониторинга, контроля и прогнозирования бюджетных средств и позволяет прозрачно, открыто и оперативно управлять процессом формирования и исполнения бюджетов всех уровней.

Ключевые слова: система, принцип, отчетность, бюджетное учреждение, интеграция.

The article develops the system of principles of reporting of budget institutions in the conditions of integration processes. It is proved that in today's conditions of integration processes of reporting, in addition to traditional accounting principles, should take into account the principles of democratization. Reporting of budgetary institutions in this case is an information provision of state and local functions of planning, analysis and

monitoring, control and forecasting of budget funds and allows transparent, open and operative management of the process of formation and execution of budgets of all levels.

Key words: system, principle, reporting, budgetary institution, integration.

Постановка проблеми. Система бюджетної звітності суб'єктів господарювання України в умовах прагнення до європейського простору вимагає її стандартизації та уніфікації з міжнародними нормами. Крім того, засади транспарентності, які є передумовою формування демократичного суспільства, потребують підвищення презентаційності, інформаційної обґрунтованості та безпосередньої результативності звітування бюджетних установ, що дозволить забезпечити прозорість бюджетного процесу в Україні. На актуальності дослідження звітності бюджетних установ наголошують і вітчизняні науковці: «саме складання фінансової звітності дає змогу чітко простежити за ефективним та цільовим використанням бюджетних коштів, адже звітність розпорядників бюджетних коштів є узагальненням даних про виконання кошторису доходів і видатків та показників, яке характеризує виконання встановленого плану за звітний період. Бюджетний бухгалтерський облік має вчасно та якісно надавати інформацію про наявність і рух державних коштів на всіх етапах їхнього надходження й витрачання, а звітність надавати можливість швидко аналізувати та порівнювати показники» [1, с. 88-89].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У вітчизняній літературі проблема удосконалення фінансової звітності бюджетних установ висвітлюється у праці Ю. Боярської та І. Мельниченко [1], бюджетна звітність в управлінні суб'єктами сектору загального державного управління, аспекти реформування бюджетного обліку та їх вплив на звітність бюджетних установ досліджені у роботі Л. Коритник та О. Клименко [2; 3], облік і звітність у формуванні ефективного інформаційно-аналітичного забезпечення системи управління суб'єктів господарювання фінансово-кредитної та бюджетної сфер представлені у доробках А. Колесніченко [4].

Разом з тим, фрагментарно дослідженим є методологічний фундамент звітності бюджетних установ в умовах інтеграційних процесів, тобто подальшого дослідження потребує система принципів її формування.

Метою статті є обґрунтування та подальший розвиток системи принципів формування звітності бюджетних установ в умовах інтеграційних процесів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Згідно із статтею 2 Бюджетного кодексу України [5] бюджетні установи – органи державної влади, органи місцевого самоврядування, а також організації, створені ними у встановленому порядку, що повністю утримуються за рахунок відповідно державного бюджету чи місцевого бюджету. Як вказують науковці, «звітність бюджетної організації – це метод узагальнення і зіставлення планових і фактичних показників про виконання бюджету, наведених у певну систему. У звітності відображаються доходи і витрати бюджету, кошти бюджету, валютні та позабюджетні кошти на рахунках в установах банків, розрахунки між бюджетами, результати виконання бюджету, надходження та витрачання позабюджетних коштів» [4, с. 259].

У відповідності до ст. 58 Бюджетного кодексу України [5] вся звітність

бюджетних установ поділяється на фінансову та бюджетну. Склад та структура звітності за функціональним призначенням узагальнюється Л. Коритник та О. Клименко (рис. 1).

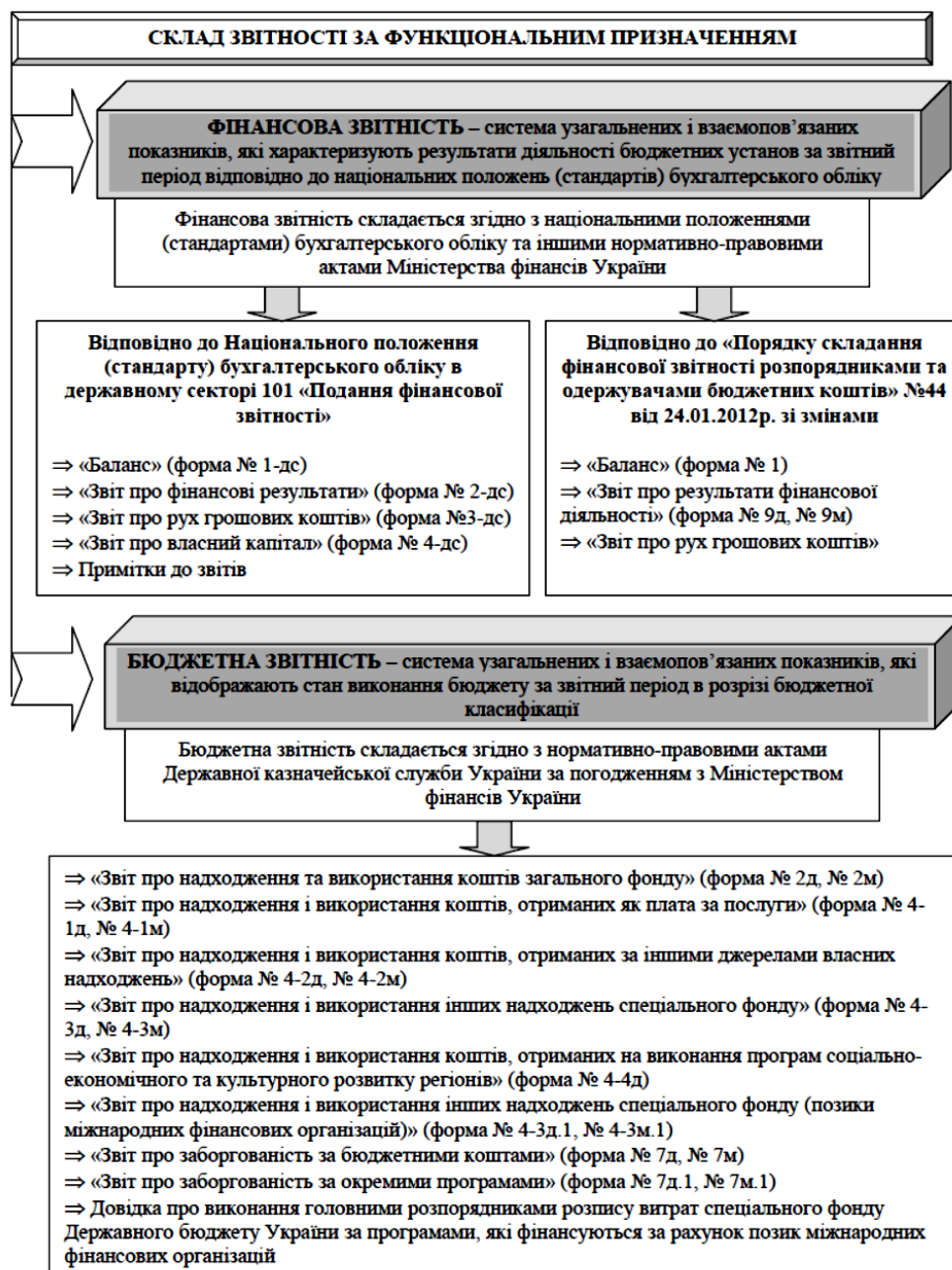

Рис. 1. Склад та структура звітності бюджетних установ України за функціональним призначенням [2, с. 25].

За своїм змістовним призначенням, звітність бюджетних установ ґрунтується на бухгалтерському обліку і має надавати інформацію про їх активи та пасиви, фінансові результати діяльності та рух грошових коштів за певний період. Наявність такої інформації дозволяє відстежувати виконання затвердженого бюджету організації, контролювати її витрати та доходи за кожним видом господарської діяльності.

Відповідно, принципи формування звітності бюджетних установ мають враховувати традиційні для вітчизняної практики основи, визначені у Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»:

«повне висвітлення – фінансова звітність повинна містити всю інформацію про фактичні та потенційні наслідки господарських операцій та подій, здатних вплинути на рішення, що приймаються на її основі;

автономність – кожне підприємство розглядається як юридична особа, відокремлена від її власників, у зв'язку з чим особисте майно та зобов'язання власників не повинні відображатися у фінансовій звітності підприємства;

послідовність – постійне (з року в рік) застосування підприємством обраної облікової політики. Зміна облікової політики можлива лише у випадках, передбачених національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, міжнародними стандартами фінансової звітності та національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку у державному секторі, і повинна бути обґрунтована та розкрита у фінансовій звітності;

безперервність – оцінка активів та зобов'язань підприємства здійснюється виходячи з припущення, що його діяльність буде тривати й надалі;

нарахування – доходи і витрати відображаються в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності в момент їх виникнення, незалежно від дати надходження або сплати грошових коштів;

превалювання сутності над формою – операції обліковуються відповідно до їх сутності, а не лише виходячи з юридичної форми;

єдиний грошовий вимірник – вимірювання та узагальнення всіх господарських операцій підприємства у його фінансовій звітності здійснюються в єдиній грошовій одиниці» [6].

М. Пушкар і М. Щирба наводять низку принципів, що полягають в основу формування інформації у звітності:

«системність – облікова політика розглядається як штучно створена складова виробничої системи, що виконує функції, пов'язані зі збиранням, класифікацією, обробкою, аналізом і формуванням різних видів облікової інформації для визначення економічної ідеології підприємства;

комплексність – передбачає вивчення і оцінку події не з позиції окремих ізольованих причин, а за сукупним впливом на господарську систему технічних, економічних, соціальних, екологічних, політичних та інших значимих чинників;

наукова обґрунтованість – узгодженість з дією науково-технічного прогресу, законів економічного розвитку суспільства, з концепцією державної політики, нормативно-правовою базою;

ефективність, планованість та динамізм – спрямування облікової політики на розв'язання не лише поточних, а й довгострокових стратегічних завдань розвитку підприємства за умов існування ефективних альтернативних варіантів досягнення тієї чи іншої мети;

профілактика – виконує запобіжну функцію, створюючи умови для своєчасного інформування управлінського персоналу підприємства про відхилення від планових чи нормативних величин витрат та результатів діяльності, для можливої корекції управлінських рішень;

принцип «селекції» – прогнозує, що інформація, яка надається на кожному рівні виробничої системи, має бути необхідною і суттєвою для прийняття

управлінських рішень;

сумісність особистих, регіональних і державних інтересів» [7, с. 175].

Окрім перелічених принципів формування звітності слід вказати, що, з огляду на необхідність кількісної й якісної оцінки результатів діяльності бюджетних установ, показники, наведені у звітності, мають бути реальними та достовірними. Достовірність та реальність даних у звітності бюджетних установ означає, що вони повинні давати вірне і повне уявлення про майновий та фінансовий стан організації, а також результати її діяльності. Це дозволить відстежувати хід виконання кошторису установ, контролювати управління бюджетними коштами, визначати напрямки формування кошторису установ на наступні періоди.

Для забезпечення демократизації суспільних процесів необхідним є дотримання принципів простоти, зрозумілості, доступності та прозорості інформації, наведеної у звітності.

Простота та зрозумілість звітної інформації надасть можливість виявити недоліки діяльності окремих керівників бюджетних установ. Спрощення звітності також уможливило отримання чіткого уявлення про результативність використання установою бюджетних коштів, оминаючи ризик «інформаційного перевантаження».

Доступність та прозорість інформації, наведеної у звітності, забезпечує більш систематичний характер відстеження громадськістю ефективності фінансування установами виконання їх головних функцій.

Відповідно, інформація, наведена у фінансових і бюджетних звітах та примітках до них, повинна надавати можливість порівняння звітних даних за різні періоди та за різними бюджетними установами. Таким чином, можна виокремити ще один принцип – співставлення та порівнянності. Для цього звітність має бути періодичною (певні періоди для складання фінансової звітності встановлюються стандартами бухгалтерського та фінансового обліку).

У сукупності, демократизаційний принцип формування звітності полягає у оприлюдненні показників та забезпечує прозорість та відкритість для громадськості процесів формування та використання бюджетних коштів.

Впровадження в практику вітчизняної системи бюджетування програмно-цільового методу розширило можливості та сутнісне призначення звітності бюджетних установ: у разі виконання бюджетною установою функцій розпорядника бюджетних коштів за бюджетною програмою традиційне відстежування використання бюджетних коштів доповнено можливістю оцінки його результативності як в розрізі звітного періоду, так і в розрізі окремої бюджетної програми.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Підсумовуючи викладене, зазначимо, що у сучасних умовах інтеграційних процесів формування звітності, окрім традиційних облікових принципів, має враховувати принципи демократизації. Звітність бюджетних установ в цьому випадку є інформаційним забезпеченням державних та місцевих функцій планування, аналізу та моніторингу, контролю та прогнозування бюджетних коштів та дозволяє прозоро, відкрито та оперативно управляти процесом формування та виконання бюджетів всіх рівнів.

Перспективою подальших досліджень має стати гармонізація форм

звітності бюджетних установ у відповідності до міжнародних стандартів.

Література:

1. Боярська Ю. В., Мельниченко І. В. Фінансова звітність бюджетних установ та її удосконалення. Економічні науки. Сер.: Облік і фінанси. 2013. Вип. 10(3). С. 88-93.
2. Коритник Л. П., Клименко О. В. Бюджетна звітність в управлінні суб'єктами сектору загального державного управління. *International scientific journal*. 2015. № 3. С. 23-30.
3. Коритник Л., Клименко О. Бухгалтерська звітність бюджетних установ в умовах реформування бюджетного обліку. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2015. № 4. С. 18-25.
4. Колесніченко А. С. Облік і звітність у формуванні ефективного інформаційно-аналітичного забезпечення системи управління суб'єктів господарювання фінансово-кредитної та бюджетної сфер. *Бізнес Інформ*. 2017. № 1. С. 256-262.
5. Бюджетний кодекс України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
6. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
7. Пушкар М. С. Теорія і практика формування облікової політики: монографія / М. С. Пушкар, М. Т. Щирба. Тернопіль: Карт-бланш, 2010. 260 с.

The system of budget accounting of business entities in Ukraine in the pursuit of European space requires its standardization and unification with international norms. In addition, the principles of transparency, which are prerequisites for the formation of a democratic society, need to increase the presentation, informational substantiation and direct impact of reporting of budget institutions, which will ensure transparency of the budget process in Ukraine.

In addition to the existing reporting principles, it should be noted that, given the need for quantitative and qualitative assessment of the performance of budget institutions, the indicators presented in the reporting must be realistic and reliable. The reliability and reality of data in the reporting of budget institutions means that they must give a true and complete picture of the property and financial position of the organization, as well as the results of its activities. This will allow monitoring the progress of the budget of institutions, control the management of budgetary funds, determine the directions of formation of estimates for the institutions for subsequent periods.

To ensure the democratization of social processes, compliance with the principles of simplicity, comprehensiveness, accessibility and transparency of information provided in the reporting is necessary.

Simplicity and clarity of the reporting information will provide an opportunity to identify the shortcomings of the activities of individual managers of budget institutions. Simplification of reporting also makes it possible to get a clear idea of the

effectiveness of using the institution's budget funds, avoiding the risk of «information overload».

The availability and transparency of the information provided in the report provides a more systematic character of the public monitoring of the effectiveness of funding by institutions for the fulfillment of their main functions.

Accordingly, the information contained in the financial and budget statements and the notes thereto should enable comparison of the reporting data for different periods and different budgetary institutions. Thus, one more principle can be singled out - comparability and comparability. To do this, the reporting should be periodic (certain periods for the preparation of financial statements are set by the standards of accounting and financial accounting).

Taken together, the democratization principle of reporting is to publicize the indicators and ensure transparency and openness to the public for the formation and use of budget funds.